

5123

ROYAL NETHERLANDS EMBASSY
ATTACHÉ (NEW GUINEA AFFAIRS).

AMBASSADE DER
NEDERLANDEN

No. 1169/244-VERTROUWELIJK.

Canberra, 25 september 1961.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN	
Geheime Registratuur (N.V.C.)	
Ingekomen	
13-4 okt. 1961	
Agenda nr. 557033	
Afd. B0/132	Doss. 535004
Rappel na _____	_____ weken.

Onderwerp:
Beschouwingen betreffende
Derde Conferentie inzake
Australisch-Nederlandse
samenwerking in Nieuw Guinea.

lg

533

Ten vervolge op mijn vertrouwelijk schrijven van 22 september j.l. no. 1143/244, en met verwijzing naar mijn berichtgeving langs andere weg uit Hollandia, heb ik de eer Uwer Excellentie hiernevens aan te bieden een nota (in 2-voud), bevattende enkele aantekeningen en beschouwingen met betrekking tot de Derde Conferentie inzake de Australisch-Nederlandse samenwerking in Nieuw Guinea, gehouden te Goroka van 21 t/m 25 augustus 1961.

De Attaché voor Nieuw-Guinea Zaken,

Smith

H. C. Smith.

B)Z

*Overeenkomst van de thans
naarwettend op te treden, e coöperatieve
Assistentie te beelden, deel de "Aanbevelings"
die ik onder het ^{uitgebreid} getiteld. Zo is het te van belang,
dat goedert een Papua Assistentie in de
Pleg in Port Moresby komt #*

lg

*J. Borsman
Deze aanbeveling
zijn jaargetend door
meder. Reguings
wanneer hunj stant te
bijen of nog een onder
bijn. aan de 2d
font te brengen.
19/11/61*

Zijner Excellentie
de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken,
'S-GRAVENHAGE.
c.c. Hr. Ms. Ambassadeur, Canberra (2x)
Z.E. Gouverneur van N.N.G., Hollandia (2x)

Beschouwingen met betrekking tot de Derde Conferentie inzake Nederlands-Australische bestuurlijke samenwerking in Nieuw Guinea, gehouden te Goroka (New Guinea) van 21 t/m 25 augustus 1961.

Inleiding:

Als aanvulling op het officiële (technische) rapport betreffende de conferentie, hetwelk werd aangeboden bij dezerzijds schrijven van 22 september j.l. no. 1143/244-Vertrouwelijk, volgen hieronder enkele aantekeningen en beschouwingen betreffende de voorbereiding en het verloop der conferentie, terwijl voorts de achtergrond zal worden belicht van de tot standkoming van enkele aanbevelingen.

Vorbereiding van en gebeurtenissen vóór de conferentie

In april j.l. werd tussen de Gouverneur van Nederlands-Nieuw Guinea en de Administrator of Papua and New Guinea overeengekomen om aan de wederzijdse Regeringen voor te stellen om dit jaar een conferentie van beperkte opzet te houden, welke zich voornamelijk zou bepalen tot het beschouwen van de sedert de vorige conferentie bereikte resultaten en tot het vaststellen van (nog) te nemen acties voor de verdere uitwerking van de aanbevelingen van die conferentie. Eveneens werd overeengekomen om voor te stellen van weerszijden enkele inheemse ambtenaren aan de delegaties toe te voegen, terwijl het in verband met de beperkte opzet van de conferentie niet nodig voorkwam om vertegenwoordigers van de wederzijdse Ministeries van Buitenlandse Zaken aan de conferentie te doen deelnemen.

Nadat de Nederlandse Regering zich met deze opzet akkoord had verklaard, bleek dat Port Moresby tegenover Canberra geen melding had gemaakt van de tussen Gouverneur en Administrator gemaakte afspraken, waardoor het Department of Territories er van uitgegaan was dat het de bedoeling was om een conferentie conform vorige jaren te houden, en zich op die basis reeds met het Department of External Affairs verstaan had.

Een verdere complicatie vormde het feit, dat de Administrator zich in mei j.l. plotseling distancieerde van de met de Gouverneur gemaakte afspraak om de conferentie door Papoeas te doen bijwonen.

Nadat door rapporteur na bekomen instructie op het Department of Territories openlegging van zaken was gegeven en de heren Lambert (Secretary) en Willoughby (First Assistant Secretary) het aanvankelijke voorstel van Gouverneur en Administrator met gunstig advies aan Minister Hasluck hadden voorgelegd, liet de Minister na enige weken beraad -zonder verdere ruggespraak met zijn naaste medewerkers- aan de Administrator weten dat het Department of External Affairs ter conferentie vertegenwoordigd zou zijn en dat de Minister deelname van autochtonen (van Australische zijde) niet wenselijk achtte.

Inmiddels had echter de Administrator op eigen gezag aan de wd. Gouverneur bericht alsnog akkoord te kunnen gaan met deelname van autochtonen. Het desbetreffend schrijven van de Administrator was niet op het Department of Territories bekend. Afschrift van dit schrijven werd vanuit Hollandia aan rapporteur toegezonden en werd ontvangen juist nadat de heer Willoughby de beslissing van Minister Hasluck had bekend gesteld. In een terstond aangevraagde nieuwe bespreking op het Department of Territories werd melding gemaakt van de door de Administrator genomen beslissing, waarbij de verlegenheid aan de andere kant van de

tafel groot was. De heren Lambert en Willoughby zagen geheel in, dat het voor Hollandia onmogelijk was om van deelname van autochtonen af te zien, en zegden toe alsnog een krachtige poging te zullen doen om Minister Hasluck van gedachten te doen veranderen. Dit is tenslotte gelukt, waaromtrent destijds uitvoerig werd gerapporteerd. Derhalve moge hier worden volstaan met te vermelden dat Minister Hasluck uiteindelijk besloot akkoord te gaan met aanwijzing van "two members of the Public Service, acting as assistants of the official members of the (Australian) delegation to the conference". Met deze formulering wilde de Minister duidelijk laten uitkomen, dat de autochtonen van Papua and New Guinea aan de conferentie zouden deelnemen als ambtenaren, en derhalve niet als vertegenwoordigers van de bevolking. Een bedoeling derhalve, die geheel past in het Australische streven om de politiek zo veel mogelijk buiten deze "administrative co-operation" te houden.

Dit streven bleek voorts uit de schrapping -eveneens op last van Minister Hasluck- van het volgende punt uit de door de Administrator reeds aan de Gouverneur toegezonden ontwerp-agenda voor de conferentie:

"Development of compatible labour policies".

Bij informatie naar de reden van de schrapping van dit punt, deelde de heer Willoughby na enige aarzeling mede dat Minister Hasluck deze aangelegenheid beschouwt als een "policy-matter", welke niet thuis hoort op een conferentie betreffende zuiver administratieve samenwerking.

Op grond van boven geschetste gang van zaken kon worden verwacht dat de Australische delegatie ter conferentie een in de opvattingen van Minister Hasluck passende gereserveerdheid zou betrachten. Uit het ondervolgende moge blijken dat zulks -stellig tot aangename verrassing van de Nederlandse waarnemers- ter conferentie niet kon worden geconstateerd.

Rapporteur en de heer Mr. J. H. O. Insinger (Ambassaderaad en vertegenwoordiger van het Ministerie van Buitenlandse Zaken), arriveerden te Goroka op 21 augustus. Vanaf Port Moresby werd de verdere reis gemaakt met hetzelfde vliegtuig, waarmede de Administrator of Papua and New Guinea en de voltallige Australische delegatie reisden.

De Nederlandse delegatie arriveerde dezelfde dag enkele uren later. Beide delegaties werden ondergebracht in het Goroka-hotel, wat slechts mogelijk was door twee personen in één kamer te huisvesten. De akkomodatie was ook overigens van dusdanige aard, dat de wijze waarop gedurende de vorige conferentie de Australische gasten te Hollandia waren ondergebracht, daarbij gunstig afstak. Het mindere gerief werd echter geheel goedge maakt door de grote gastvrijheid, welke aan de Nederlandse gasten werd betoond.

Daar reeds op de dag van aankomst een ontvangst door de Administrator plaats vond, was er weinig tijd voor rustig vóórverleg met de leden van de Nederlandse delegatie.

Verloop der conferentie:

De conferentie werd geopend door de Administrator van Papua and New Guinea, Brigadier Sir Donald Cleland. De volledige tekst van de rede, waarin de Administrator een boodschap van Minister Hasluck voor het welslagen van de conferentie overbracht, is als bijlage gevoegd bij het officiële rapport van de conferentie.

Zo ook de beantwoording van deze rede door de leider van de Nederlandse delegatie, de heer H. Veldkamp, die op zijn beurt een boodschap overbracht van Zijne Excellentie de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en vervolgens de leider van de Australische delegatie, Dr. J. T. Gunther, verzocht om het voorzitterschap van de conferentie op zich te willen nemen. Dr. Gunther voldeed aan dit verzoek en leidde de conferentie op rustige en bekwame wijze.

Mede door de leiding van Dr. Gunther, die vaak van grote mee-gaandheid blijk gaf en diverse malen de leden van de Australische delegatie bepaalde voorstellen tot intensivering van de samenwerking in de mond gaf, is van terughoudendheid zijdens de Australische delegatie weinig of geen sprake geweest.

Zelfs kan gezegd worden dat gedurende de eerste twee dagen van de conferentie het initiatief voor een groot deel aan Australische zijde is geweest. Dit werd mede veroorzaakt door het feit dat de meeste leden van de Nederlandse delegatie gedurende deze dagen nog moesten wennen aan het confereren in de Engelse taal. Weliswaar waren enkele (merendeels in het Nederlands gestelde) overzichten van de uitwerking van de aanbevelingen van de vorige conferentie beschikbaar, doch deze bepaalden zich grotendeels tot het geven van dit overzicht zonder suggesties voor verdere uitwerking of uitbreiding van de samenwerking te bevatten. Het daardoor wat minder vlotte verloop (wat de Nederlandse activiteit betreft) van de eerste dagen van de conferentie is voor rapporteur aanleiding om te adviseren dat ook bij conferenties van beperkte opzet tevoren -zij het ook eenvoudige- working-papers (in de Engelse taal) worden opgesteld die de Nederlandse delegatie-leden tot steun kunnen zijn bij hun betogen en/of het formuleren van voorstellen.

Op de derde en de laatste dag van de conferentie was, nadat een rustdag gelegenheid had gegeven tot voorbereiding op de komende dagen, het initiatief van Nederlandse zijde belangrijk groter, wat uit de aan het officiële rapport gehechte "Summary of Proceedings" kan blijken.

Hierdoor werd het evenwicht vrijwel hersteld in de besprekingen, die een geanimeerd verloop gehad hebben en geleid hebben tot het opstellen van aanbevelingen, welke behalve voortzetting ook vaak verdieping van de samenwerking beogen. De totstandkoming van de resoluties op technisch terrein, welke in de "Summary of Proceeding" is beschreven, behoeven naar het voorkomt geen nadere toelichting, weshalve moge worden volstaan met een toelichting op de aanbevelingen betreffende de beide zaken, die buiten het technisch terrein vallen en reeds bij de vorige conferenties voor de Australiers precare zaken bleken te zijn, t.w.:

1: Increasing indigenous participation in the Public Service

2: Indigenous participation in measures of co-operation.

Beide zaken kwamen reeds op de eerste conferentiedag aan de orde en werden ingeleid door de heer K. S. Sheekey. Ten aanzien van inschakeling van Papoeas in de overheidsdienst hield de heer Sheekey een strak en soms zelfs vrij scherp betoog, waarin het terzake door Australië gevolgde Britse systeem werd verheerlijkt en werd benadrukt dat de Public Service dient te zijn "loyal, efficient and non-political" (op dit laatste was ook gewezen door de Administrator, die in zijn openingsrede sprak van een overheidsdienst, die o.m. "political disinterested" moet zijn).

*Waarom
heeft de
dit behint
zijn = Hollandia
Elands inbeleid
(e anders hfl.)
6/10*

*of zie ook volkomen juist; ^{was} ~~was~~ politiek
in daarmee niet in strijd overzichten* -Het
6/10

Het betoog van de heer Sheekey maakte de indruk, dat hij wilde aantonen dat het verschil in benadering van dit probleem in beide territoria dermate groot was, dat men beter iedere administratie haar eigen weg kon laten gaan. De heer Veldkamp gaf een uiteenzetting van het Nederlandse systeem en liet uitkomen dat het niet in het belang van de samenwerking zou zijn wanneer ten aanzien van deze zaak geen voeling met elkaar zou worden gehouden met de bedoeling om beide systemen, waar mogelijk, met elkaar in overeenstemming te brengen. Besloten werd dat deze zaak door beide delegaties nader onder ogen zou worden gezien en op een volgende conferentie-dag opnieuw aan de orde zou worden gesteld. Toen dit op de laatste conferentie-dag geschiedde, bleek dat de heer Sheekey (vermoedelijk onder invloed van Dr. Gunther, met wie deze zaak informeel was besproken) inmiddels veel van zijn strakheid had laten varen en vrijwel direct akkoord ging met een Nederlandse ontwerp-aanbeveling tot instelling van een studie-groep, welke tot taak zal hebben "to examine and compare both methods with a view to ascertaining the extent to which the experience and practices of each administration might be helpful to the other". -Opgemerkt moge nog worden dat het op de eerste conferentie-dag door de heer Sheekey gehouden betoog in de "Summary of Proceeding" op verschillende punten is afgezwakt, zeer waarschijnlijk op aanwijzing van Dr. Gunther.

Eveneens het agendapunt "Indigenous Participation in Measures of Co-operation" werd op de eerste conferentie-dag besproken, waarbij wederom aan Australische zijde de ten aanzien van dit punt gebruikelijke gereserveerdheid werd in acht genomen. Toen duidelijk werd dat bij deze bespreking geen resultaten van betekenis zouden kunnen worden bereikt, werd van Nederlandse zijde voorgesteld om ook dit punt te verdagen, teneinde beide delegaties gelegenheid tot nader intern overleg te geven.

Buiten de conferentie-uren werd vervolgens door de heren Veldkamp en Pley en rapporteur een vertrouwelijke bespreking met Dr. Gunther gevoerd, welke ten doel had te polsen wat in de aanbeveling over deze zaak bereikbaar zou zijn.

Hierbij stond voor ogen om desmogelijk te bereiken dat door de conferentie zou worden aanbevolen:

1: Uitwisseling van bezoeken van leden van vertegenwoordigende raden (Nieuw Guinea Raad en Legislative Council, Streekraden en Native Local Government Councils, Dorpsraden en Village Councils). (Tot deze polsing werd overgegaan op grond van het gestelde in het schrijven van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken aan de Minister van Buitenlandse Zaken van 10 juni 1961 no. GS 6129/35904).

2: Detachering van autochtonen op de kantoren van de wederzijdse Liaison-Officers ter bestudering van bepaalde onderwerpen. (De Gouverneur van Nederlands-Nieuw-Guinea had de leider der Nederlandse delegatie verzocht deze aangelegenheid gedurende de conferentie informeel te bespreken, vide brief van de Gouverneur aan de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 2 augustus 1961 no. XXX/2/4215). → 476 III 28327

Dr. Gunther hoorde het Nederlandse betoog aanvankelijk met een zorgelijk gezicht aan en zeide vervolgens te vrezen dat een aanbeveling als bedoeld sub 1 voor de Australische Regering politiek moeilijk verteerbaar zou zijn. Een langdurige gedachten-

-wisseling-

wisseling volgde, waarbij er van Nederlandse zijde op gewezen werd dat er reeds (onofficiële) contacten tussen leden van de Nieuw Guinea Raad en de Legislative Council zijn geweest, dat men verlangt om deze contacten te continueren en dat het in strijd met de basis van de samenwerking zou zijn wanneer deze contacten zouden worden genegeerd, daar immers de Joint Agreement van 1957 uitgaat van de saamhorigheid van de bevolking van beide delen van het eiland, waarbij contacten als bedoeld niet kunnen worden gemist, en deze in feite dienen te worden aangemoedigd en in de juiste banen geleid.

Dr. Gunther zeide na enig nadenken deze redenering te moeten onderschrijven en verzocht rapporteur om een ontwerp-aanbeveling te willen opstellen met ruime interpretatie-mogelijkheid, teneinde deze aanbeveling voor de Australische Regering (Dr. Gunther zeide: Minister Hasluck) gemakkelijker aanvaardbaar te maken. Het vervolgens opgestelde ontwerp werd de volgende dag aan Dr. Gunther overhandigd en na interne bespreking in de Australische delegatie op de laatste dag van de conferentie na enige niet essentiële tekstwijzigingen door beide delegaties goedgekeurd.

Opgemerkt zij nog dat de voorgestelde detachering van autochtonen op de kantoren van de wederzijdse Liaison-Officers door Dr. Gunther al direct werd overgenomen en zonder enige weerstand van de Australische delegatie in de aanbeveling kon worden opgenomen.

Onder het agenda-punt "Other Subjects" werden door de Nederlandse delegatie een aantal onderwerpen aan de orde gesteld, welke besproken waren op de vorige conferentie, doch niet op de door de Administration of Papua and New Guinea opgestelde agenda voor deze conferentie waren opgebracht. Dit betrof:

1: University Planning Board

Het feit dat ter Tweede conferentie de bespreking van dit onderwerp naar de volgende conferentie werd verwezen, terwijl dit punt thans niet op de agenda voorkwam, kon doen vermoeden dat aan Australische zijde geen belangstelling bestaat om deze zaak eventueel gezamenlijk te entameren.

Het verloop van de thans gehouden discussie wees echter niet in die richting. Nadat respectievelijk de heren Mr. Lyesen en Dr. Gunther een uiteenzetting hadden gegeven van de plannen tot vestiging van instellingen voor hoger onderwijs in beide gebiedsdelen, kwam een aanbeveling tot stand, waarin geadviseerd wordt ^{dat} beide Administraties elkaar op de hoogte zullen houden van de verdere uitwerking der desbetreffende plannen. Eerst in een later stadium -eventueel reeds op de volgende conferentie- zullen meer concrete voorstellen terzake kunnen worden gedaan.

In dit verband moge worden opgemerkt, dat ter conferentie geen aanwijzing werd verkregen, dat de Australische belangstelling voor gezamenlijke vakopleidingen zou zijn verminderd (brief van de wd. Gouverneur aan de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 27 juni 1961 no. XXX/2/3083-Vertrouwelijk). Ter conferentie herhaalde de Australische delegatie het aanbod om (nieuwe) abiturienten uit Nederlands-Nieuw-Guinea de opleiding aan het Papuan Medical College en de P.T.T.-opleiding te Port Moresby te doen volgen.

2: Statistics

3: Mining

4: Public Works.

De besprekingen over deze door de heer Rozenboom aan de orde

gestelde zaken leidden zonder moeite tot nieuwe aanbevelingen, waaruit moet worden geconcludeerd dat het niet opbrengen op de agenda van deze zaken eerder aan onnauwkeurigheid dan aan opzettelijheid moet worden toegeschreven.

De laatste aanbeveling bevat het voorstel van de leider van de Nederlandse delegatie om de volgende conferentie in Nederlands-Nieuw-Guinea te houden, welke uitnodiging door de Australische delegatie in dank werd aanvaard. Zoals uit de "Summary of Proceedings" moge blijken, wordt gedacht om deze volgende conferentie te houden in einde 1962 of begin 1963.

Conferentie-
rapport:

een uitstel, laatste verklaring conferentie.

Aan het slot van de conferentie werd een ontwerp-rapport door beide delegaties goedgekeurd. Dit ontwerp bevatte uitsluitend de naar onderwerp gerangschikte aanbevelingen 1 t/m 24, welke in het definitieve rapport onder paragraaf 8 zijn opgenomen. Dit definitieve rapport is na afloop der conferentie te Port Moresby opgesteld en van daar uit aan Hollandia (via de Nederlandse Liaison-Officer) en aan Canberra (met enige vertraging) toegezonden.

Rol etc. van
de assisten-
ten van de
delegaties:

In de instructie van de Nederlandse delegatie was bepaald dat de beide autochtone assistenten der delegatie zoveel mogelijk bij het interne overleg van de delegatie dienden te worden ingeschakeld, en dat hun functie ter conferentie diende te bestaan uit het nauwkeurig volgen der besprekingen, teneinde in het kader der discussies zo nodig inlichtingen te kunnen verstrekken.

Voor de assistenten der Australische delegatie luidde de instructie (die bij toeval en door slordigheid van een der leden van de Australische delegatie in handen van rapporteur kwam):

"Australian Brief
Indigenous Assistants

On this matter the Minister has stated that the indigenous assistants do not participate in the Conference. The Assistant Training Officer can help the Assistant Administrator with his papers and make notes for him, and the Agricultural Assistant can do the same for the Director of Agriculture, Stock and Fisheries. They should not be called upon for their "views" on administrative matters except as members of the Public Service, and are to be regarded as departmental officers and not as representatives of the indigenous people".

(instructie is woordelijk weergegeven met alle daarin voorkomende onderstrepingen en aanhalingstekens)

Beide delegaties hebben zich geheel aan bovenstaande instructies gehouden. Derhalve zijn de N.N.G.-assistenten regelmatig in het interne overleg betrokken, en hebben de T.P.N.G.-assistenten voornamelijk als briefjesdragers gefungeerd.

De Australische opvatting omtrent de functie van de assistenten bleek ook uit de plaatsing van de assistenten in de conferentiezaal. Alle delegatie-leden en de observers van beide delegaties waren aan een U-vormige hoofdtafel geplaatst, terwijl aan de assistenten lagere kleine tafeltjes schuin achter de

zie

beide beneden-einden van de conferentietafel waren toegewezen. Daar deze plaatsing om meerdere redenen ontactisch en onjuist leek, mede omdat op deze wijze van contact met de assistenten geen sprake kon zijn, besloot de Nederlandse delegatie tot wijziging van deze opstelling en werden de tafeltjes der N.N.G.-assistenten ter hoogte van de plaats van de leider der Nederlandse delegatie geplaatst. De Nederlandse waarnemers namen vervolgens eveneens plaats aan de tafeltjes der assistenten, wat rapporteur de gelegenheid bood om, waar nodig, overleg met de delegatie-leider te plegen, terwijl de heer Insinger de taak op zich nam het ter conferentie besprokene voor de assistenten te vertalen en -voor zover nodig- toe te lichten. De heren Torey en Jufuway volgden het gesprokene met belangstelling en stelden regelmatig vragen (in de interne kring der delegatie), waaruit bleek dat zij de zaken volkomen begrepen hadden. De beide agenda-punten betreffende "indigenous participation" hadden -uiteraard- hun volle interesse en in het bijzonder het bereikte resultaat ten aanzien van de voorgestelde uitwisseling van leden van vertegenwoordigende raden (over de wenselijkheid waarvan de heer Torey reeds voor de behandeling van deze zaak met rapporteur gesproken had), stemde hen tot voldoening.

Het optreden van beide heren in en buiten de conferentiezaal liet niets te wensen over. Zij bewogen zich (ook in groot gezelschap) ongedwongen en correct. Zij hadden veel contact met de assistenten uit T.P.N.G., die echter veel minder zelfbewust optraden en zich in gezelschap vaak achteraf hielden.

In navolging van het Nederlandse voorbeeld hadden de assistenten uit T.P.N.G. in de conferentiezaal eveneens een betere plaats gekregen, doch van contact tussen de Australische delegatie-leden en hun assistenten tijdens de conferentie heeft rapporteur weinig of niets kunnen bemerken. Toch is hun aanwezigheid alleen reeds van nut geweest wegens het feit, dat hierdoor een precedent geschapen is, waardoor deelname van autochtonen van weerszijden aan volgende conferenties verzekerd lijkt.

Opstelling
perscommu-
nicuè's:

De opstelling van de op de eerste en laatste dag der conferentie uitgegeven perscommuniqué's heeft weinig of geen moeilijkheden gegeven. Slechts tegen de door rapporteur opgestelde passage in het slot-communicé betreffende "increasing indigenous participation" werden bezwaren gemaakt door de vertegenwoordiger van het Department of External Affairs, de heer Ingram, die van mening bleek te zijn dat op dit speciale onderwerp te diep werd ingegaan in vergelijking met hetgeen in het communicé gezegd werd over het besprokene op andere terreinen, waardoor naar zijn mening dit onderwerp te veel naar voren werd getrokken. In de hierop volgende bespreking, waarin rapporteur bijgevallen werd door Dr. Gunther, liet de heer Ingram zijn bezwaren vallen, waarna het communicé vroegtijdig kon worden uitgeseind.

Vele Australische couranten hebben de inhoud van het slot-communicé in langere of kortere vorm weergegeven. Enkele couranten hebben daarbij inderdaad (wat de heer Ingram voorzag) de aanbevolen grotere deelname van autochtonen op de voorgrond gesteld. Zo gaf "The Sydney Morning Herald" het slot-communicé weer onder het opschrift: "Bigger part in administration urged for natives", terwijl het opschrift in de "South Pacific Post" (Port Moresby) luidde: "Bigger role for natives sought". De "West Australian" (Perth) had als opschrift: "Natives will get bigger role in administration".

-Slot-opmerking-

Slot-opmerking:

Voor deze conferentie geldt in nog sterkere mate dan voor de vorige conferentie, dat zij in feite de betekenis had van een momentopname in de voortgang van de Nederlands-Australische samenwerking in Nieuw Guinea. Door het "review"-karakter van de conferentie konden geen spectaculaire resultaten worden verwacht. Het nut van deze conferentie ligt hierin besloten, dat zij een gelegenheid tot (tussentijdse) inventarisatie heeft geboden waarbij tevens onder ogen is gezien welke verdere uitvoering aan de aanbevelingen van de vorige conferenties kan worden gegeven. Voorts is de conferentie nuttig geweest door het persoonlijk contact tussen de ambtenaren, die gezamenlijk werkzaam zijn op het brede terrein der samenwerking. Dit contact is ook ditmaal zeer prettig geweest. Zoals hierboven reeds werd opgemerkt, was er weinig of niets te bespeuren van de terughoudendheid, welke bij de vorige conferenties van Australische zijde getoond werd. Dit moet naar rapporteurs mening voornamelijk worden toegeschreven aan het feit dat op de agenda van de conferentie geen onderwerpen met politieke aspecten voorkwamen, en deze conferentie zich derhalve voornamelijk bewoog op bestuurlijk technisch niveau, waardoor de Australiers niet behoefden te vrezen dat zij zouden worden geconfronteerd met die zaken, welke tijdens de vorige conferenties tot de bekende gereserveerdheid aanleiding hebben gegeven. Het enige onderdeel van de agenda met een (indirect) politiek aspect vormde het onderwerp "Indigenous Participation in Measures of Co-operation". Ook deze zaak heeft uiteindelijk geen moeilijkheden gegeven, daar Dr. Gunther in de gehouden voorbespreking de Nederlandse zienswijze overnam, waardoor in de slotvergadering de desbetreffende aanbeveling zonder enige tegenstand werd goedgekeurd.

Gelet op het karakter van de conferentie en de bij de besprekingen bereikte resultaten, die groter zijn dan kon worden verwacht, kan naar het voorkomt van een volledig geslaagde conferentie worden gesproken.

Canberra, 25 september 1961.

De Attaché voor Nieuw-Guinea Zaken,

Smith
H. C. Smith.

*Daarvan werd
 dan in overzigt
 het ministerie
 in de gewerkte
 b.g.*